

Вінстон Черчилль (Видатні особистості. Біографічні нариси для дітей)

Ірина Костюченко

Ви читаєте ознайомчий фрагмент твору! Купуйте повну е-книжку на сайті [Yakaboo](#)

Ірина Костюченко

Вінстон Черчилль

Дорогі читачі!

Перед вами книжка із серії мотивувальних біографій найуспішніших людей. Її можуть читати як діти, так і дорослі. Це незвичайна серія. Її написано в захопливій і доступній формі. Головні герої книжок – видатні особистості, які досягли надзвичайних результатів завдяки наполегливій праці та невичерпній вірі у власні сили. Наприкінці кожного розділу – запитання, які допоможуть дитині зрозуміти й запам'ятати найважливіше.

Книжки серії "Видатні особистості. Біографічні нариси для дітей" навчать дитину досягати цілей, не боятися труднощів, ніколи не здаватися та завжди вірити в успіх!

Вінстон Черчилль – один із найвидатніших політичних діячів минулого століття. З книжки ви дізнаєтесь про те, ким мріяв стати Вінстон Черчилль у дитинстві, де він зустрів кохання свого життя і як став прем'єр-міністром Великої Британії, врятувавши країну під час війни.

Крім того, книга познайомить дитину із зовсім іншим Черчиллем. Він був дуже талановитим не тільки у військовій справі. Вінстон чудово малював, писав книги, власноруч побудував свій маєток і мав блискучу пам'ять. Якось він напам'ять прочитав 1200 рядків з книги про історію Стародавнього Риму, аби виграти парі. Такий герой не може не надихнути.

Пам'ятайте: батьківське читання – один із найбільш емоційних та пам'ятних моментів для дітей. Коли ви читаєте дитині – вона відчуває ваші турботу й любов.

Любіть своїх дітей! Говоріть їм про це! Вони дуже цього потребують...

Розділ перший.

"Якщо ви крокуєте пеклом - ідіть, не зупиняючись"

30 листопада 1874 року. Бленгеймський палац, Вудсток, Оксфордшир

- Здається, ви чимось занепокоєні, Емі? - леді Черчилль обдарувала покоївку чарівною усмішкою.

- Чи варто двічі за день випробовувати долю, мадам? - відповіла та, насилу застібаючи смарагдовий браслет на трохи розповнілому зап'ястку господині.

- Що ви маєте на увазі? - поцікавилася жінка. Її рухливі брови злетіли догори, вдаючи щире здивування, а в карих очах затанцювали іскорки.

- Двічі та день гоцати - спершу на коні, а тепер ось на балі... - почала Емі.

- ...Це цілком прийнятно для мене - Дженні, вільної дочки американських прерій. І якби я нею насправді не була, а була цією нудною англійською леді Рендольф Черчилль, як зазначено на моїй візитівці, ви б не посміли критикувати мої рішення. Чи не так, моя люба?

Леді Черчилль різко закрила зелене оксамитове віко скриньки з сережками, намагаючись удати суворість і гнів. Та ж хіба обдуриш покоївку-американку, яка знала її ще пустотливим дівчиськом?

- Що ви, мадам! - вдала переляк Емі. - Мені й на думку не спало би вас критикувати! Я би не наважилася! Мене непокоїть ваш стан.

- Мене також! А надто стан мого тіла в цьому корсеті. Він на мені висить - затягніть щільніше!

Покоївка не перечила. Вона добре знала: хоч Дженні й називають леді, марно наводити їй бодай якісь аргументи - надто вже вона норовлива. Як їй пояснити, що жінка, вагітна на сьомому місяці, має бути хоч трохи обачною? Ось саме зараз, після двогодинної прогулянки верхи, її господиня збирається танцювати на цьому клятому балі! Що зробить з Емі лорд Рендольф, якщо з його дружиною станеться жахливе - ще й за його відсутності? А що скаже містер Джером, її колишній американський господар і батько леді Черчилль? Хто відповідатиме за щільно затягнений корсет? Певна річ, Емі! Та, яка його затягла.

Емі навіть уявити не могла, що коли б того дня вона не опинилася поруч із господинею і не діяла швидко й чітко, висувати претензії їй мало би набагато більше людей. Вже за три години на її слабкі плечі ляже величезна відповідальність - за долю світу, яку можна порівняти хіба з тією, що її колись візьме на себе майбутнє немовля, чії слабкі рухи покоївка відчувала, затягуючи корсет своєї пані. А леді Черчилль все вимагала зробити з її незвично широкої талії витончений "пісочний годинник". "Щільніше, ще щільніше, - наказувала вона спітнілій Емі. - Ще є куди стягувати!"

Леді Черчилль танцювала. Один кавалер змінював іншого, після вальсу була мазурка. Їй важко дихалося. Не встигла зала зупинитися перед очима Дженні після

кружляння під музику Штрауса, як залунала знаменита мелодія Шопена. "Як чудово, що чоловік поїхав! Мені так добре, що здається, ніби й не було останнього року життя. Все, як раніше", - подумала вона. Але її погляд ковзнув униз, по сукні...

"Ну, нічого, ще є два місяці", - леді Черчилль усміхнулася - і своїм думкам, і кавалеру, що запросив її на мазурку. Як і належить норавливій доньці прерій, вона майже не глянула на нього - лише рішуче подала руку.

Однак, зробивши кілька різких па, Дженні раптом зблідла і зомліла в незнайомих руках. Якби не витримка її випадкового партнера - вона би впала, просто тут, під ноги гостей.

Наступне, що відчула леді Черчилль - дошкульний запах нашатирю, від якого аж дух забило. Вона мотнула головою, намагаючись позбутися неприємних відчуттів. Наче крізь марево долинав дзенькіт металевих предметів, плескіт води, бубоніння трьох жіночих стривожених голосів і одного чоловічого.

Їй було дуже холодно. Дженні була впевнена, що зараз вона все вирішить. Треба лиш підвестися, дійти до свого ліжка - і все буде добре.

- Куди ви? - почула вона над вухом.

- Я змерзла - піду пошукаю чогось теплого...

Власний кволий голос здався леді Черчилль чужим. А чоловічий низький баритон нагадав їй капітана, який уривчасто віддавав команди. Майже як на тому кораблі, на якому вона понад рік тому припливла до Англії з Америки. "А якщо ми ще пливемо, і то був лише сон?" - подумала вона. Проте біль, що накотив хвилиною, повернув її до реальності. Вона застогнала.

- Мадам, у вас передчасні стрімкі пологи. Ви мене розумієте? - звернувся до Дженні "капітан".

Вона кивнула та почула переляканий голос Емі:

- Корсет! Лікарю, що робити? Мене руки не слухаються!

- Та ріжте вже ці шнурки! І шпильки повитягайте - тільки ви знаєте, куди їх натицяно. А мені працювати треба... І з зачіски, з зачіски теж! - роздратовано кинув баритон.

- І браслет? І сережки? - швидко зметикувала Емі й закопошилася біля своєї пані.

Лікар звернувся до леді Черчилль.

- Вам буде неприємно, але все повинно минути дуже швидко. Наразі ви мусите слухатися тільки мене. Чуєте?

Вона зробила ще одну спробу підвестися. Її нудило.

- І без заперечень, леді. Я не ваша покоївка, а лікар... Не турбуйтеся, я хірург, не таке в Індії бачив, - сказав "капітан", поступово перетворюючись на незнайому людину з рудими бакенбардами, в жилеті та з закасаними рукавами сорочки.

- Так-так, - тільки й змогла вичавити Дженні, заплющивши очі й до крові закусивши губу. - Тільки б це пекло закінчилося якнайшвидше-е-е-е...

Так 30 листопада, під музику розкішного балу, яка заглушувала стогони, в крихтній кімнатці родового маєтку герцогів Мальборо, леді Черчилль, дочка

заможного американського промисловця та дружина лорда Рендольфа Черчилля, члена партії торі й депутата британського парламенту, народила свого первістка.

Це була перша пригода для передчасно народженого хлопчика, якого за століття англійці визнають "найвеличнішим британцем усіх часів". Завдяки Богу, професіоналізму військового хірурга, який випадково опинився на балі, а також кмітливості трьох служниць, ця двокілограмова синенька грудочка погано, але самостійно дихала! Ба більше: хлопчик навіть попискував і агукав – либонь, почавши репетирувати одну зі своїх знаменитих промов, а чи формулюючи першу в'їдливу цитату. "Якщо ви крокуєте пеклом – ідіть, не зупиняючись", – так він народився, так він і жив.

Ці слова прозвучать на початку XX століття! А 1874 року, поки майбутній сер Вінстон-Леонард Спенсер-Черчилль опановував життя, а його мати заприсягалася, що більше дітей не народжуватиме, героєм дня став лікар! Він з усмішкою приймав вітання, не знаючи, куди подіти руки, почервонілі від частого миття.

– Вас не було лише півтори години! Це так дивно! Ви маг і чарівник, – захоплено вигукнула жінка років сорока п'яти, оточена п'ятьма доньками віком від 15 до 25 років.

– Гадаю, леді за подібних обставин ведеться сутужніше. Ви це напевне знаєте! – пожартував лікар.

– Народився семимісячним, як Наполеон, – зауважив гладкий літній джентльмен; здається, колишній міністр.

– Сподіваюся, що силою та хоробрістю цей малюк вдасться у "корсиканське чудовисько". Та нехай нащадок герцогів Мальборо принесе світу мир, а не горе та знегоди, – парирував виснажений хірург.

Тим часом він метикував, який рахунок виставити лорду Рендольфу Черчиллю, коли той повернеться. "Яку ж цифру туди вписати? Не хотілося б видатися занадто зарозумілим, однак не варто й нітитися перед цим пихатим депутатом", – думав лікар, мружачись од світла. Він не знав і навіть припустити не міг, що коли б не потрапив на цей бал (він зовсім не хотів туди їхати – дружина вмовила), коли б не зосередився, не згадав лекцій на тему недоношених немовлят – який рахунок йому виставила б історія!

Запитання

1. Представниками яких країн та народів були батьки Черчилля?
2. Хто такі лорд і леді, що означали ці титули у XIX сто-літті й нині?
3. Хто з великих людей, крім Черчилля, народився семимісячним?

Розділ другий.

"Мужність змушує встати та висловитися, а також сісти та вислухати"

18 березня 1879 року. Резиденція віце-короля в Дубліні, Ірландія

- Отже, ти їдеш, Вінстоне, - багатозначно промовив герцог, похитавши сивою головою.

- Так, дідусю. Ми всі їдемо. І я, і тато, і мама, і моя няня місіс Еверест, - відповів чотирирічний малюк, намагаючись нишком підгилити носак черевика шматочок гравію.

Розмовляти з дідом-герцогом Вінстону було нудно і трохи лячно.

- Що ти найбільше запам'ятав тут, в Ірландії? - поцікавився герцог.

- Як ми їхали до замку на театральну виставу. Йшов дощ, потім неначе пролунав потужний грім. Побігли люди. Я почув, як хтось крикнув: "Від директора залишилася сама рука зі зв'язкою ключів!" І здогадався, що вистави не буде. Всім було страшно, а мені ні. Я так хотів, щоб мені показали ці ключі - але мені не дозволили. Правда, згодом повели на руїни. Але там уже нічого цікавого не лишилося - саме каміння, яке розбирали солдати.

- Так, ці кляті ірландці підірвали театр! Добре, що це сталося до початку вистави! Інакше жертв було би набагато більше, - повернувшись на підборах, герцог Мальборо уважно подивився на онука, так, ніби бачив його вперше. - Ти дивом уникнув смерті, малюче. Сподіваюся, Бог береже тебе для чогось важливого. Дуже важливого.

- Мені здалося, що вони не мене хотіли підірвати, а... - хлопчик промовисто глянув на діда.

- Якщо ти хочеш щось запитати - питай. Коли ми ще побачимось! Та чи побачимось, - із грудей герцога Мальборо вирвався хрипкий кашель.

- Чому ірландці хотіли вбити вас, діду? Ви хороший і добрий! - сказав Вінстон.

Він тицьнувся вологою долонькою у крижану дідову руку. Другою рукою хлопчик крутив білу стрічку на капелюсі.

- Це важко пояснити, - зніяковів герцог. - Ти маєш ще багато чого навчитися. Як будеш сумлінним, колись ти все зрозумієш. Можливо.

- Чи не прозвучить це занадто зухвало, якщо я скажу, що вже розумію? Ірландці - о, як їх боїться моя няня, ви б знали! - хочуть свободи. Для них ви - не ви, не мій дідусь. Ви віце-король, представник королеви Вікторії. Королева - теж гарна і добра, але всім байдуже до цього. Їм однаково, які ми люди, бо їм важливо, ким ми є. І королева, і ви, її представник, і я, ваш онук - ми англійці. Ірландцям цього досить, щоб хотіти нас убити.

- Дуже добре сказано, мій хлопчику! Ти тонко помічаєш суть явищ. Дуже важливо бачити суть, відкидаючи лушпиння слів... Це корисно, хай ким би ти став. А що ще ти запам'ятав?

- Як ми їздили до дядька... До дядька... Там ще вежа була, біла. Яку підривав Олівер Кромвель. Як я зрозумів, ця людина була проти короля. Тому Кромвель завжди щось підривав. Особливо любив вежі. А потім сам ледь не став королем.

- Дивно: ім'я свого дядька, лорда Порталінгтона, ти забув, а лорда-протектора Олівера Кромвеля - знаєш. Мабуть, аби ти когось запам'ятав, потрібно, щоб він щось підірвав, - усміхнувся герцог. - Ще щось?

- Як ви відкривали пам'ятник! - відповів малюк. - Це було урочисто.

- Та невже? Тобі було три роки! А чи пам'ятаєш ти, Вінстоне, кому був цей пам'ятник? - поцікавився герцог.

- Ге-ге-ге... Генералу Грофу... З-здається, - Вінстон почервонів і почав заїкатися - він завжди заїкався, коли хвилювався.

- Лорду Гофу! - виправив старий. - Важливо пам'ятати видатні імена та правильно їх називати! Історія - наука точна, і помилки в ній часом вартують дорожче за математичні прорахунки, мій хлопчику.

- Так, вибачте. Зате я пам'ятаю частину вашої промови!

І з відстороненим виразом обличчя, ніби дивлячись крізь дуб, біля якого вони зупинилися, чотирирічний хлопчик став промовляти довгі пафосні речення. То був уривок дідового виступу, який Вінстон чув раз у житті!

Герцог Мальборо ніколи не зважав на дитячі балачки. Він любив повчально повторювати улюблене прислів'я вікторіанських часів: "Дітей має бути видно, але не чутно". Він і до Вінстона заговорив лише тому, що його син і секретар, батько малюка Рендольф Черчилль, назвав свого первістка "важкою дитиною". Герцог вирішив скласти особисту думку про одного зі своїх онуків.

Не сказати, що до того ранку його занадто хвилював або цікавив Вінстон. Зрештою, імені та спадщини герцогів Мальборо цьому хлопчині не бачити - крім Рендольфа герцог мав старших синів... Нащадок першого з них, кузен Вінстона, справді потребує особливої уваги.

Та прогулюючись біля ставка і розмовляючи з чотирирічним онуком, герцог і віце-король Ірландії сам здивувався своїй раптовій зацікавленості. Йому було і смішно, і дивно, і приємно, що чотирирічний онук майже дослівно відтворює складну промову. Промову, яку написав він, доросла досвідчена людина, а потім вчив її майже тиждень.

"Треба сказати Рендольфу, що час уже наймати вчителя цьому хлопчиську. Годі спілкуватися лише з няньками. Нехай вчиться читати. До речі! Кузен відправляє свого сина влітку до школи, звільняється гувернантка. Варто про це поговорити. Не забути!" - думав дід.

Риси його суворого владного обличчя полагіднішали: а чи від сонця, яке визирнуло з-за хмар ледь не вперше за цю весну, а чи від того, як хлопчисько змахнув палицею, ніби шпагою.

- "... і вбивчим залпом розкидавши шерехи своїх ворогів!" - переможно закінчив цитату Вінстон. - Затим кіннота стягнула полотно на мотузках. І я побачив пам'ятник. І знову пролунав громоподібний звук.

- Що, і пам'ятник теж підірвали? - запитав дід онука, ховаючи усмішку в пишних вусах.

- Ні, пам'ятник ніхто не підривав! Це стріляли гармати! Думаю, це і називається

"залп".

- Чудово, чудово! А як тобі вдалося все це запам'ятати? - запитав дід онука.

- Не знаю, - знизав плечима Вінстон. - Але відтоді я весь час граю у відкриття пам'ятника зі своїми солдатиками. Треба ж мені щось при цьому говорити! І я кажу те, що чув.

- Тоді зрозуміло. Може, ти хочеш стати військовим? Офіцером або навіть генералом? Катання на вісліюку ти вже опанував: навіть встиг із нього впасти й розбити голову. Час уже вчитися гарцювати на коні - що скажеш?

- Я хочу командувати... І вирішив бути дуже розумним і дуже хоробрим! Так, я хочу стати вами, сер! Якщо, звичайно, у мене вийде, - відповів Вінстон і зашарівся.

Кажуть, якщо мрії не озвучити, то вони так і залишаються невідтіленими мріями. Можливо, саме тут, в Ірландії, чотирирічний хлопчик вперше усвідомив і визнав, чим саме він хотів би займатися.

Та ані він, ані старий герцог не могли собі уявити, що слава цього малюка з пухкими губами перевершить славу не тільки дідову, а й усіх інших предків, чий титул Вінстон так ніколи і не успадкує. Навіть славу першого герцога Мальборо, який служив п'ятьом монархам, полководця часів Славетної революції, якого колись нарекли "фактичним першим прем'єр-міністром Великої Британії". Але незабаром (адже для історії "за 60 років" - це незабаром!) його нащадок, цей хлопчисько, який обожнював гуркіт вибухів і своїх солдатиків, стане найзнаменитішим прем'єр-міністром цієї країни. І зробить це за часів найкривавішої світової війни.

Запитання

1. Ким був дідусь Вінстона Черчилля (титул, рід, посада)?
2. Як звали королеву, яка правила Британією у той час?
3. Чому в Ірландії було небезпечно?

Розділ третій.

"Школа не має стосунку до освіти; це інститут контролю, де дітям прищеплюють навички співжиття"

1 листопада 1882 року. Бленгеймський палац - школа Сент-Джордж

- Няню, я б-боюся, - щоб вимовити цю фразу, хлопчикові довелося пальцем розклеювати пересохлі губи.

- Тобі майже вісім, Вінстоне! У цьому віці всі діти твого кола їдуть до школи, - відповіла Елізабет Енн і ніжно пригорнула до себе кучерявого вихованця.

- Так, я знаю... "Шкільні роки - найщасливіші в житті", так усі кажуть. І всі мої старші кузени запевняли, що вже не можуть дочекатися кінця канікул - так хочуть

повернутися до школи, – сказав хлопчик.

– То що тебе тривожить? Чи ти просто не хочеш залишати маму, тата, брата Джека і мене? – няня пестила його біляву голову, перебираючи пальцями волосся.

– Няню, я їм не довіряю! – вигукнув хлопчик.

– Кому? – здивувалася Елізабет Енн.

– Моїм кузенам. Вони кажуть, що їм усе подобається, коли їх чують дорослі. Або коли вони хизуються своєю школою один перед одним. Я... я розпитав кожного з них окремо.

– Навіть так! І що? – няня оцінила кмітливість свого вихованця.

– Всі зізналися, що вдома їм подобається більше. Один сказав, що у школі дуже холодно. Вранці йому доводиться вставати і тремтячими руками сколювати лід у глечики, щоб умитися! Він неодноразово хворів, але хвороба йому була в радість, бо тоді він не відчував холоду! Другий кузен розповідав, що в їхній школі дуже погано годують. Вранці вівсяна каша, вдень суп, увечері – тільки молоко з хлібом. А я не можу без домашніх булочок! – і з Вінстонових очей полилися рясні сльози.

– Любий мій, якби я мала вибір... – зітхнула вона, але вмить опанувала себе. – Всі хлопчики з родини Черчиллів навчаються у таких школах. Без цього не бачити тобі Ітонського коледжу, як власних вух.

– Няню, мені не потрібен Ітон! Я хочу бути звичайним генералом, а не вченим. І не політиком, як батько! – вигукнув Вінстон.

– По-перше, щоб стати генералом, теж потрібна освіта. По-друге, з часом ти можеш змінити свою думку. Це майже з усіма трапляється!

– Няню, а ви що, не завжди хотіли бути моєю нянею?!

Хлопчик так широко здивувався, що навіть припинив плакати.

– Коли я була дівчинкою – я ще не була знайома з тобою. Я навіть не була знайома з Елою, дитиною, яку гляділа до тебе – в Кенті, пам'ятаєш, я розповідала?

– А ким ви тоді хотіли стати? У вашому дитинстві? – запитав Вінстон, ще раз схлипнувши.

– Ти не повіриш! Я хотіла стати матросом на кораблі, як мій батько. Але згодом з'ясувалося, що дівчаток на королівський флот не беруть. Довелося вигадувати щось інше – і я стала нянею. Хлопцям, звичайно, легше. Але у них є інші обмеження – можливості родини, наприклад. Тобі пощастило – у твоєї сім'ї вони є. Але щоб ти справді міг обирати – потрібно вчитися! – суворо сказала Елізабет Енн.

– Але я ж уже прочитав книжку "Читання без сліз", яку ви мені дали! І гувернантка мене вчить і вчить! Особливо вона любить мучити мене завданнями з математики – їй ніколи не подобається моя відповідь, яку б цифру я не назвав! У школі буде ще гірше – там доведеться вчитися і жити серед зовсім чужих людей!

Хлопчик усе ще сподівався, що йому вдасться якось умовити дорослих – уникнути або хоча б відтермінувати розлуку.

– Послухай, Вінстоне! Сент-Джордж – дуже гарна школа. Чи не найпрестижніша в Англії! Ти не тільки займатимешся. Там будуть різні екскурсії, з'являться нові друзі! Я

чула, є плавальний басейн! Ти ж любиш купатися, чи не так? – хлопчик кивнув, а няня далі перелічувала переваги школи: – Там є поля для футболу та крикету. Є навіть електричне освітлення, уявляєш? Не плач! За сім тижнів або навіть раніше ми знову побачимося.

Елізабет Енн говорила, не надто вірячи у власні слова щодо переваг навчального закладу. Та хіба хтось питав її думки? Чи когось цікавили почуття маленького Вінстона? Чи хтось слухав його матір, красуню леді Черчилль? Усі виконували волю батька, проте навіть не він вирішував, чи відпускати хлопчика. Він обирав лише назву школи. Принципове рішення диктувало суспільство, його традиції, становище родини.

– Добре, я поїду. І не плакатиму. Але двоє моїх кузенів говорили, що в їхніх школах хлопчиків січуть, – схлипнув Вінстон. – Я не знаю, правда це чи ні. Може, вони мене залякували... Або кепкували. Але я дуже цього боюся, няню!

– Любий, раніше й справді так було. Та, здається, це давно лишилося в минулому. Я обіцяю, що часто навідуватиму тебе. І якщо раптом про це дізнаюся, то негайно скажу леді Черчилль. І вимагатиму, щоб тебе перевели до школи, де не практикують подібного, – сказала Елізабет Енн.

– Ти обіцяєш, няню? – запитав малюк зі сльозами на очах.

– Обіцяю, – твердо відповіла вона.

А про себе додала: "Навряд у Сент-Джорджі хтось зацікавлений в тому, аби позбутися грошей Черчиллів. Та не дай Боже...".

Сидячи у вагоні першого класу, семирічний хлопчик малював пальцем на запітнілому склі. Чоловічки, конячки, пістолети – всі зображення незабаром починали "плакати", розпливаючись і стікаючи тонкими цівками донизу. Як далеко зараз улюблені іграшки – залізниця, чарівний ліхтар, понад тисяча солдатиків, кожному з яких він вигадував імена!..

У нагрудній кишені Вінстон намацав свій скарб – три монети по пів крони, які йому дали батьки перед поїздкою. Він згадав, як сьогодні впустив їх на підлогу кеба, на якому вони добиралися до станції. Як вони з любою матусею повзали по підлозі, перетрушуючи солому на долівці. Через цю пригоду вони мало не спізналися на потяг! Насправді Вінстон таки намацував ті монети в соломі, але не зізнавався – він сподівався, що раптом вони таки не встигнуть, раптом його омине це лихо...

Однак монети було знайдено, і вони встигли – останньої миті. І ось вони вже їдуть із мамою до того найзагадковішого місця, що називається "Сент-Джордж".

"Може, хоч на мій день народження буде щось добре. До нього чотири тижні і два дні – ще довго, – думав Вінстон. – А до Різдва, коли я зможу повернутися додому на канікули, – взагалі сім тижнів! Сім! Вічність!"

Він знову торкнувся монет – вони були на місці. "Хоч буде за що купити тістечко, якщо не даватимуть їсти", – вирішив хлопчик. Він зауважив, що поїзд уповільнював рух, а мама відклала книжку, яку читала.

– Вже? – ледь здобувся на слово Вінстон.

– Вже, – луною відгукнулася мама.

І, твердо взявши синову долоньку, вона повернула ручку купе.

Найнявши візника, який повантажив їхні речі, мати і син рушили в путь. Накидав сірий затяжний дощ, такий звичний для листопада в Англії. Але школи вони дісталися доволі швидко.

- Вінстоне, обережно! Намагайся не ступати у калюжі! - попередила мати.

Хлопчик і досі не міг збагнути: як можна оминати калюжі, коли вони всюди? "Ось у цьому відділенні - нові шкарпетки. Десять пар, не забудь, десять", - згадав він слова няні. І просто біля входу до школи, поки мама наполегливо смикала дзвоник, він зачерпнув крижану воду через верх черевика. Тут була своя перевага - човгаючи по паркету нескінченного коридора, Вінстон із задоволенням слухав чавкання, яке видавали його власні ноги та взуття.

У кабінеті директора на нього чекало нове випробування - йому подали чай з молоком. Чай був міцний, гарячий, і хлопчик щосили намагався "не зганьбитися" - не облитися й не розплескати напій. "Навіть якщо обпечуся - терпітиму", - думав він і згадував батькові слова: "Добрый початок - половина справи".

- Ну, хлопчику мій! Мені вже час їхати! - почув він.

Вінстон не вірив власним вухам. Як? Уже? Він ще навіть не допив чай!

- Мамо, а куди мені йти? Чи я житиму в цій кімнаті, серед цих стосів паперу? - вжахнувся він.

- Ні, юначе, - посміхнувся директор. - Ця посада поки що моя, але ваші амбіції мені подобаються. Прощайтеся з мамою, а потім вас проведуть до вашої кімнати.

- До моєї власної кімнати? - уточнив Вінстон.

- Ні. Ви житимете зі ще одним учнем.

Син і мати обійнялися.

- Вчися добре і завжди слухайся! Невдовзі побачимося, - сказала леді Черчилль, раптом швидко закліпавши віями.

Її тонкий ніс злегка почервонів. Леді Черчилль, намагаючись опанувати себе, швидко вийшла з кабінету директора. Хлопчик залишився сам. Він теж щосили намагався не заплакати.

- Тепер, юначе, прошу, - промовив директор, підносячи Вінстону коробку, підписану його ім'ям. Коробка була порожня.

- Що я повинен зробити, сер? - здивувався хлопчик.

- Вам слід покласти сюди ваші кишенькові гроші. І не кажіть, що їх у вас немає - всім хлопчикам батьки їх дають.

- А якщо я захочу щось купити? - обережно поцікавився Вінстон.

- Час від часу, раз на місяць, у нас відкривається лавка, в якій можна придбати що завгодно, - відповів директор.

- Справді? Мені потрібно тільки попросити мої гроші? - здогадався хлопчик.

- Авжеж! Але не більше семи з половиною пенсів за раз, - твердо промовив директор, звівши догори вказівний палець.

Перед очима в нового учня школи Сент-Джордж вихором пронеслися і розчинилися

в повітрі булочки з полуницею і тістечка з кремом. Він дуже втомився і хотів якнайшвидше потрапити до "своїї кімнати". Нехай навіть із ще якимось хлопчиком, але переодягнути сухі шкарпетки, що пахнуть рідною домівкою. Про щось більше Вінстон навіть не мріяв. Натомість його привели до класу, де сидів якийсь чоловік.

- Чи вивчали ви латину? - запитав він суворо.

- Ні, - зізнався малюк. - Це така давня мова?

- Погано, дуже погано. Покоління неуків! Ось, прошу, - вчитель простягнув йому заяложену книжку, притримуючи пальцем сторінку. - Вивчіть тут. Незабаром я повернуся і перевірю. Спробуйте лишень помилитися!

Чоловік швидко вийшов, залишивши хлопчика самого.

- Mensa - стіл, - прочитав Вінстон про себе. Знизавши плечима, він вирішив зробити це вголос. - Mensa - о, столе, mensam - стіл, mensae - столу, mensa - столом, від столу.

Вінстон прочитав ще раз - раптом він чогось не зрозумів. Втретє, вчетверте... Не вбачаючи у прочитаному тексті жодного сенсу, він вирішив зробити те, що у нього завжди виходило добре - завчити напам'ять. Але виявилося, що цей трюк проходить тільки з чимось цікавим, суть чого він розуміє!

- Mensa - о, столе, - бубонів Вінстон. - Господи... Якщо вся латина така, мені її ніколи не перемогти!

Повернувся вчитель.

- Як успіхи? - запитав він, розглядаючи свої жовті нігті.

- Mensa - стіл, mensa - о, столе, - бадьоро почав Вінстон.

Суворий учитель підвів на нього погляд. Від хвилювання хлопчик аж спітнів, щойно вивчені слова раптом випарувалися...

- Mensae - столом... Від столу... Столу - намагаючись визначити "правильну відповідь" за непроникним обличчям латиніста, белькотів він.

- Зрозуміло, - відчеканив учитель, стиснувши губи у нитку. - Ви хоч втімили, що це таке?

- Можливо, це якась молитва про стіл? Молитва того, хто не має столу і кому він дуже потрібен, - припустив Вінстон. - Адже в багатьох країнах моляться саме латиною!

- Цікава версія. Але хибна, - глузливо сказав учитель. - Може, ви маєте до мене питання?

- Так! - вигукнув Вінстон. - Чому "mensa" означає не тільки "стіл", але ще й "о, столе"?

- Це кличний відмінок у латині. Він використовується, коли ви звертаєтеся до столу, волаєте до нього, - учитель вловив вираз жаху на обличчі нового учня та зітхнув. - Не зрозуміли? Коли ви говорите зі столом.

- Але я не розмовляю зі столами! - вигукнув Вінстон.

- За грубіянство вас покарають. І повірте, дуже суворо, - затарабанивши пальцями по столу, промовив учитель. - Безнадійний випадок. Навіть гірше, ніж я очікував.

Він знову вийшов, залишивши спантеличеного хлопчика.

"Mensa, - думав Вінстон. - Ось що справді безнадійно. Нісенітниця якась".

Невдовзі з'явився ще один чоловік - літній. Вінстон умить визначив, що це не вчитель, а хтось "безпечний". Хлопчик майже заспокоївся, коли цей служник звелів йому йти за ним до кімнати. "Нарешті", - радісно подумав Вінстон. Але прямуючи коридором, дійсно освітленим справжніми електричними лампочками, в розмові двох хлопчиків він чітко почув слово "різки".

У день народження, коли майбутньому прем'єр-міністру Великої Британії виповнюватиметься вісім, його відвідає няня. Елізабет Енн запитає свого вихованця, чи подобається йому в школі. Але хлопчик, який вже встигне зрозуміти, що в Сент-Джордж "навіть стіни мають вуха", запевнятиме її, що все чудово - достоту, як його кузени.

...